

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญ และที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

นิเทศศาสตร์เพิ่งได้รับการศึกษาค้นคว้าในเชิงวิทยาศาสตร์เมื่อไม่นานมานี้เอง กล่าวคือ นับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา นักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา เช่น นักจิตวิทยา, นักสังคมวิทยา, นักมานุษยวิทยา, นักรัฐศาสตร์, นักเศรษฐศาสตร์, นักคณิตศาสตร์, นักประวัติศาสตร์, นักภาษาศาสตร์, นักการศึกษา ตลอดจนนักนิเทศศาสตร์ได้ให้ความสนใจศึกษาทฤษฎีและทำการวิจัยด้านนิเทศศาสตร์มากขึ้น ประมะ สตะเวทิน (2533, หน้า 24-27) กล่าวว่า นิเทศศาสตร์ควรเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอื่น จะเป็นลักษณะสาขาวิชาข้าม (Interdiscipline) ดังนั้นผู้ศึกษาวิชาการด้านนิเทศศาสตร์จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงงานในสาขาอื่น ๆ ด้วย สำหรับการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ในช่วงนี้ กำลังอยู่ในความนิยมของสภาพความต้องการในตลาดแรงงาน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป เป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีขั้นสูง ดังที่ Alvin Toffler จากหนังสือ The Third Wave (1980) เรียกว่า คลื่นลูกที่สาม แต่ปัจจุบันนี้ อนุช อาภาภิรม (2532, หน้า 5) ได้กล่าวว่า ประเทศไทยเราเป็นสภาพของการสื่อสารในยุคคลื่นลูกที่สองกำลังถูกระบบการสื่อสารในยุคคลื่นลูกที่สามมากกระทบจะเห็นได้จากการมีเคเบิลทีวี คอมพิวเตอร์ และเครื่องมือสื่อสารนานาชนิด

ดังนั้น จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้ นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์จึงคำนึงถึง การผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า และช่วยพัฒนากำลังคนอันเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า สังคมจะเจริญรุ่งเรืองถ้าบุคคลในสังคมมีคุณภาพ ในการจัดการศึกษาของประเทศ วิจิตร ศรีสอ้าน (2525, หน้า 11-12) กล่าวว่า การที่มหาวิทยาลัยจะสามารถดำเนินการกิจให้บรรลุตามมุ่งหมายและทำหน้าที่หลักทางด้าน การสอน การวิจัย การบริหารทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินการของสถาบันการศึกษาระดับนี้จำเป็นต้องยึดมั่นในหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ ความเป็นอิสระในการดำเนินการ (Autonomy) และเสรี

ภาพทางวิชาการ (Freedom) เพราะสิ่งนี้มักจะใช้เป็นเครื่องวัดสถานภาพของสถาบันอุดมศึกษาว่าอยู่ในระดับใด คือ “ความเป็นเลิศทางวิชาการ” (Academic Excellence) อำนวยจันทร์แป้น (2532, หน้า 111) กล่าวไว้ว่า ในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพนั้น นอกจากจะต้องปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบันนี้วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยของภาคเหนือตอนบน ได้มีการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์อยู่หลายแห่ง ซึ่งแต่ละแห่งก็มีการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์นี้แตกต่างกันไป ทำให้เป็นที่น่าสนใจว่าความเหมือนหรือความแตกต่างกันในการบริหารหลักสูตรจะมีผลสัมฤทธิ์เช่นไรกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์โดยภาพรวม

ดังนั้นจึงควรที่จะศึกษากระบวนการและวิธีการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยทั่วไป มุ่งศึกษาบทบาทผู้บริหารและอาจารย์ผู้เกี่ยวข้องในการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยภาคเหนือตอนบน เพื่อเป็นแนวนโยบายในการพัฒนาหลักสูตรโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

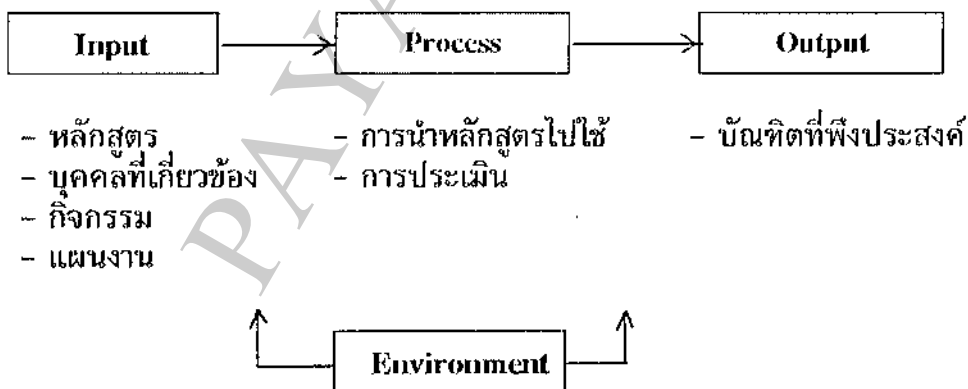
1. ทำให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนบน
2. ทำให้ได้แนวทางสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการนำไปพัฒนาและปรับปรุงการบริหารหลักสูตรของการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาดังนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนบน 6 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ วิทยาลัยโยนก สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงราย และสถาบันราชภัฏลำปาง

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารหลักสูตร หมายถึงการจัดและการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบของหลักสูตร (Curriculum System) ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ
 - ตัวป้อน (Input) ได้แก่ การวางแผน การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล
 - กระบวนการ หรือ (Process) จะประกอบด้วย การดำเนินงาน กิจกรรม บุคคลที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร และตัวตาม (Output) คือบัณฑิตที่พึงประสงค์ ตามรูปภาพนี้

- สิ่งแวดล้อม สังคมเศรษฐกิจ การเมือง
- วัฒนธรรม เทคโนโลยี

2. บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารหลักสูตร ได้แก่ ตัวแทนคณะกรรมการวิชาการ
คณบดี หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีส่วนในการนำหลักสูตรไปใช้

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ระยะเวลาของการเก็บข้อมูลใช้เพียง 1 ปีการศึกษา คือเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539- ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540

2. ขาดข้อมูลจากผู้บริหารบางท่านกล่าวคือผู้วิจัยได้จัดการสัมมนากลุ่มย่อยในหัวข้อเรื่อง ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ในภาคเหนือตอนบนที่มหาวิทยาลัยพายัพเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2540 มีผู้แทนจากสถาบันที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมจำนวน 10 ท่าน แต่ขาดหัวหน้าภาควิชาของสถาบันราชภัฏลำปาง และสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ซึ่งติดภารกิจราชการ